

Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit

Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ

Koodi: 3210

Luontodirektiivin luontotyyppi (liite I)

BOR suojelutaso epäsuotuisa riittämätön, kehityssuunta vakaa

ALP suojelutaso suotuisa, kehityssuunta vakaa

Luonnehdinta

Luontotyyppiin luetaan luonnontilaisena tai luonnontilaisen kaltaisena säilyneitä tai muuten arvokkaita piirteitä omaavia jokireittikokonaisuuksia latvavesiltä rannikon jokisuuhun asti sekä suuria jokia tai niiden arvokkaita osia. Laajempiin jokireittikokonaisuuksiin sisältyy hyvin erikokoisia ja ominaisuuksiltaan erilaisia virtavesiä ja moninaisia virtavesielinympäristöjä. Virtavesikokonaisuuksiin voi sisältyä myös lampia ja pieniä järviä, joissa veden viipymä on pieni. Pienemmät esiintymät voivat olla esimerkiksi arvokkaita koskiosuuksia.

Luonnontilan kannalta keskeisiä tekijöitä ovat uoman rakenteellinen luonnontilaisuus (luontainen koski-suvantovuorottelu ja erilaisten elinympäristöjen esiintyminen, ei perkauksia, ruoppauksia, patoja eikä muita vesirakenteita), rantavyöhykkeen luonnontilaisuus, luontainen virtaama, sen vaihtelut ja tulvavytmi, hyvä veden ja pohjan laatu (ei esimerkiksi liettymistä) sekä vaelluskalakantojen elinmahdollisuudet.

Levinneisyys

Täysin luonnontilaisia jokireittikokonaisuuksia esiintyy enää vain pohjoisimmassa Lapissa ja laajimmat ja luonnontilaisimmat esiintymät ovat Pohjois-Suomessa. Maan etelä- ja keski-osissa luontotyypin kohteet ovat yleensä luonnonsuojellisesti arvokkaita jokireitin osia ja koskia.

Nykytila ja uhkatekijät

Merkittävimpiä jokivesistöihin kohdistuneita muutostekijöitä ovat vesirakentamisesta, säännöstelystä ja valuma-alueiden

maankäytöstä johtuva virtaaman ja tulvavytmin muuttuminen sekä maa- ja metsätalouden, turpeenoton, asutuksen ja teollisuuden haja- ja pistemäinen kuormitus. Vain pohjoisessa on muutamia varsin luonnontilaisena säilyneitä vesistökokonaisuuksia. Vuotuinen, voimatalouden ja tulvasuojelun tarpeita palveleva säännöstely heikentää jokien eliöyhteisöjä etenkin vähävetisinä kausina; kun vettä juoksetetaan vähän, koskipinta-ala pienenee ja virtaama sekä sivu-uomien vesitilanne heikkenevät. Lyhytaikaisäännöstely uhkaa pohjaeläinyhteisöjen säilymistä. Padotukset estävät usein vaelluskalakantojen nousun kutujokiin. Tornion- ja Simojoki ovat viimeiset Itämeren lohen luontaista lisääntymistä ylläpitävät joet, ja alkuperäistä Itämerestä nousevaa meritaimenkantaa esiintyy yhdeksässä joessa. Lohikantoja uhkaavat myös merialueilla tapahtuva ylikalastus sekä kalakantojen perimän heikentyminen.

Yhdyskuntien ja teollisuuden kuormitusta on saatu vähennettyä ja veden laatu onkin jossain määrin parantunut. Maa- ja metsätalouden rehevöittävä hajakuormitus on edelleen merkittävä haittatekijä vesistöissä. Pitkällä aikavälillä jokivesistöjen tilan parantaminen edellyttää valuma-alueiden maankäytön vesiensuojelun tehostamista. Vesiensuojelutoimenpiteitä edistetään muun muassa vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanon myötä. Voimalaitospatojen ja säännöstelyn vaikutukset säilyvät edelleen. Kalateiden rakentaminen voi kuitenkin parantaa vaelluskalakantojen elinvoimaisuutta.

Kuva: Seppo Tuominen